

La plàcida maniobra de pintar

Fundador i director durant disset anys de la prestigiosa escola Eina, el pintor Albert Ràfols Casamada és autor d'una obra sense esquerdes, on també hi ha lloc per a una altra vessant del seu art molt menys coneguda, la poesia.

Albert Ràfols Casamada és un home alt i carregat d'espatlles que camina amb precaució i moviments pausats; la seva veu monocord s'atura com si ja hagués acabat un raonament i, sense alterar l'expressió, reprèn pocs segons després el fil argumental i arrodoneix la idea. El somriure de Ràfols Casamada és gasiu però agraït, i sorgeix quan en la conversa apareixen les anècdotes o sent que accidentalment protagonitza els pensaments d'altri.

Les polèmiques entre artistes no

li atrauen, tot i que segurament hi tindria alguna cosa a dir. "Crec que la gent avui no està per baralles. Els més joves estan a favor de formes d'art alternatives." Ràfols Casamada sap molt bé com funcionen els joves. Va ser fundador de l'escola Eina, ara fa trenta anys, i en va ser el director durant els primers disset. Però per què es crea una escola d'art. "Per necessitat. Era quan es començava a parlar del disseny i l'intentàvem unir amb l'art perquè té un aspecte tècnic i un esperit creatiu que li ve precisament de l'art. L'Al-

xandre Cirici Pellicer ens va animar molt." Una escola d'art i de disseny com a ocupació paral·lela a la realització de la pròpia obra pot ser una nosa o un servei. "Allò em va aportar una reflexió sobre el propi treball, un aprofundiment en els materials pictòrics i en aspectes que tenia en mi. Quan els has d'explicar te'ls planteges analíticament."

Poesia o pintura? La seva tasca poètica és important, sovint del mateix nivell que la seva presència pictòrica. Es descriu

"El quadre és un rectangle lluminós..."

Albert Ràfols-Casamada és pintor i també poeta, encara que molta gent no ho sap. La seva vintena de llibres testimonien un quefer intel·lectual paral·lel a la pintura. Entre la precisió plàstica i l'escrita no hi ha esquerdes.

Albert Ràfols-Casamada fa molts anys que es va capbussar en les interioritats de la llum, del color i de la forma. El resultat final dels seus treballs és sempre una porta mig oberta a través de la qual entrar a estudiar tots els traços, per altra banda nítids i d'una simplicitat monacal, i subjectes des del començament a una limitació cromàtica angoixant.

El color. Blau, ocre, roig torrat, verd fosc, i el blanc, amb totes les gammes veïnes i els esvaïments provocats, deixats o conreats amb cura per acabar l'obra amb l'aire nou de l'esboç, de la idea tot just engegada, o proposada perquè els altres hi entrem i construïm la nostra pròpia vivència pictòrica. Aquest és l'últim contingut del treball d'Albert Ràfols-Casamada: la pintura.

Ja sigui veient el dibuix, de traç fort i contundent, simple i categòric, o el color, dosat com en fórmula magistral, sempre trobarem en la seva obra una exquisida concentració de forces i una prudència infreqüent.

La Fundació. Albert Ràfols-Casamada i la seva esposa, la també pintora Maria Girona, són els promotors de la fundació que duu el seu nom i que tindrà la seu a la Casa Bas, una formidable casa de Capellades, al cor de la comarca de l'Anoia. El pintor hi havia residit una llarga

temporada de la guerra, i ara torna amb el record i la serenor per fer-hi la seva fundació, en el si de la qual es preveu un ampli marge d'activitats, centrades en l'estudi de l'obra del matrimoni d'artistes i tota mena de tallers de recerca plàstica.

L'escola Eina. Paral·lelament a la seva pintura, Albert Ràfols-Casamada ha estat professor, fundador i també director durant disset anys de la prestigiosa escola Eina, d'arts plàstiques i disseny. Una gernació d'artistes han començat de la seva mà, sense que per aquest motiu sigui fàcil trobar referents mimètics entre els seus deixebles, motiu pel qual Albert Ràfols-Casamada no és tan sols un artista notable, sinó també un bon mestre que ha tingut la delicadesa i el bon olfacte de no empastifar els qui l'han envoltat.

La força del dibuix, però a poc a poc. La lentitud i la parsimònia presideixen la pintura d'Albert Ràfols-Casamada, fins al punt que la seva actitud personal i l'evolució de la seva obra semblen coincidir. Tanmateix, l'energia traspua en cadascun dels grafismes, repartits amb gasiveria en els seus quadres i molt més freqüentment en la seva obra sobre paper, i en els gravats. Només cal recordar la rotunditat poètica del seu *Àlbum de taller*, un conjunt més que notable de dibuixos preparatoris i definitius. Aquesta energia visual, totalment concentrada en el traç simple del grafit, és en l'origen del seu treball ininterromput de les darreres cinc dècades. **Hans Möller**

com un pintor que escriu. Ha fet llibres amb poetes francesos. "Hi havia el poeta i hi havia l'obra. Jo hi intervenia com a artista, no hi havia interferències." El fet que la seva dona -Maria Girona- sigui també pintora tampoc no és motiu d'interferència. "Mai hi ha hagut conflicte entre nosaltres; ella m'ajuda, i jo a ella visitant el seu estudi quan té obres acabades; tenim estudis separats perquè cadascú té la seva manera de posar-hi ordre i de col·locar les coses."

Els anys cinquanta, una sèrie de joves artistes, entre ells Ràfols Casamada i Maria Girona, es reunien en una mena de grup molt efímer que es diria Grup dels 8. Van fer una primera i única exposició conjunta a la desapareguda

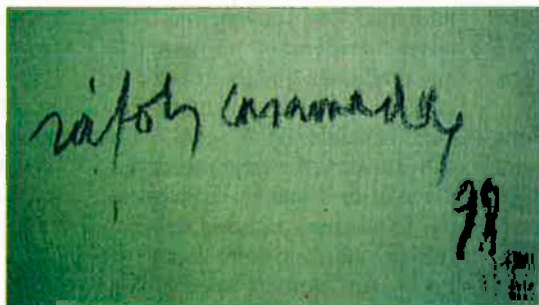
sala Pictòria, i després ja van venir els Salons d'Octubre, que aglutinaven tota una generació. "Coincidim en el cercle Maillol de l'Institut Francès, i d'allà van sortir grups; l'Institut donava beques i així vam poder anar a París gairebé tots, amb beques diferents i en èpoques diferents. La Maria Girona i jo ens hi vam estar dos anys."

L'estudi d'Albert Ràfols Casamada podria servir com a llibre-

ria; està força endreçat i s'hi arrengheren un parell de mobles modulars per emmagatzemar llibres i carpetes. Hi ha una nevera, un escriptori, un ordinador, tres o quatre cadires confortables i dues taules, una d'elles plena de papers i de pots de pintura, i l'altra, més petita, amb els estris més immediats. Un únic cavallet aguanta un quadre blau inacabat.

La jornada de Ràfols Casamada sol ser matinal; la llum del jardí veï entra per les múltiples finestres i omple un espai que en hores fosques s'il·lumina amb fluorescents freds. Margarida Fuchs -que també és pintora- li fa de secretària i li redacta conferències o cartes i li organitza l'agenda, i també

GLÒRIA MATAMALA

GLÒRIA MATAMALA

"Si la pintura ve de les cavernes seria estrany que desaparegués. Jo crec que la pintura té prou salut per continuar vivint."

li ajuda a preparar els fons dels quadres.

Sempre produeix curiositat saber què hi ha més enllà de la pura pràctica pictòrica i, en el cas de Ràfols Casamada, del seu vessant poètic, i quins són els seus aliments externs. "La vida, mirar. M'agrada molt anar pel camp i veure la relació existent entre formes i colors, però de vegades és sobre la tela mateix, quan no la pots deixar fins que et sembla que ja us heu dit tot el que us havíeu de dir. També aprofito les vacances i els llocs on anem, que són Calasseit, Cadaqués i Capellades, tots comencen per "ca". A Cadaqués hi ha el blau del mar quan hi ha tramuntana, que ha influït decisivament en el meu cromatisme. La temàtica de la meua obra, de fet, és l'espai i la forma." Certament, i durant una etapa dilatada de la seva obra, sempre hi havia com un emmarcat interior en tots els quadres, com uns eixos que equilibraven el quadre. "Feia això per delimitar l'espai del que mira i l'espai exterior."

Una de les seves exposicions més remarcables va tenir lloc a Barcelona fa uns anys. El títol era "Àlbum de taller", i allà es mostaven papers, dibuixos, senyals solitaris i concentrats, com una

avançada del que després serien quadres. "Allò no hi ha trampa, és com un electro del teu pensament." Damunt de la taula hi ha un llibre en blanc en el qual hi fa anotacions. Aquí i allà, entre esbossos de pintura, un poema escrit amb lletra menuda i endreçada.

Sense presses. Un professor d'art amb dilatada experiència ha de poder tenir alguna recomanació per als joves artistes. "Que no es desanimin i que tinguin constància en el treball. Que no vulguin córrer, perquè córrer massa és clavar-se la clatellada. Hi ha artistes molt joves que tenen sort, però després s'ha de saber continuar i renovar-se... Allò dels 80, quan tots els joves eren genis, va fomentar l'especulació i després va haver-hi disgustos.

"Allò dels 80, quan tots els joves eren genis, va fomentar l'especulació i després va haver-hi disgustos."

Jo crec que ja es comença a veure que això s'ha acabat."

En un món de certes i de pronunciat acriticisme, un artista amb món interior com Ràfols Casamada s'ha de poder defensar. "Em centro en mi mateix. La rebel·lia..., és posar-se a treballar..." Però l'enemic ataca per fronts simultanis. Les subvencions i les noves acadèmies unipersonals que prediquen què és art i què no ho és contaminen altament l'esperit sensible de la gent. "Les subvencions han creat un art desvinculat de l'interès de la societat. Jo sóc més partidari del mercat, perquè és més real. Des de París vam veure el cas d'Holan-

da, on se subvencionava a tots els artistes. Aquell excés era dolent, perquè quan veus el que tenen pensat que no n'hi ha per tant. I les tendències que consideren obsoleta la pintura, no sé..., si la pintura ve de les cavernes seria estrany que desaparegués. Jo crec que la pintura té prou salut per continuar vivint. Es pinta per la necessitat de deixar una empremta i ajudar a veure."

Un escenari esquifit. Impera entre nosaltres una dinàmica cultural que redueix l'escena a un sol pintor, un sol poeta, un sol músic... "Sí, som una mica esquifits en això. Sembla que diguin: amb un n'hi ha prou, que no ens atabalin. Els mitjans de comunicació també ajuden a delimitar el camp. Els francesos ho fan millor; a França, quan un artista ha conegut el reconeixement, ja no se li discuteix res, i aquí t'has d'explicar sempre." A l'escola Eina també es feien instal·lacions, provatures i experiments de tota mena. La cosa ve de lluny i el debat, per no haver-se plantejat mai seriosament, encara cueja. "Recordo l'any 67, quan es deia que hi ha actituds que esdevenen formes; allò era art pobre; la primera vegada, bé, però després ha estat tan fàcil col·locar quatre coses a terra i dir que allò és una instal·lació...! Quan n'has vist una, ja està, totes s'assemblen. Sí que et mou l'afany d'experimentar, però això no vol dir que hakis de renunciar a l'anterior. Hi ha els radicals que ho neguen tot, suposo que això ha passat sempre una mica, però, per exemple, després del cubisme —que era un radicalisme—, Picasso va continuar fent realisme. Sempre hi ha hagut una concatenació de tendències, i hi ha un fil que es manté, que és el de la creativitat. Llavors és igual si es pinta o si es fan objectes..." L'estudi de Ràfols Casamada és un escenari congelat en el qual res no passarà en presència dels intrusos. La tarda barcelonina cau sense remei; cal retenir la llum d'uns poemes pintats, i pensar-hi.

Hans Möller